# БАЦЬКАЎШЧЫНА

WHITERUTHENIAN WEEKLY „THE FATHERLAND“ Цана 30 н. фэн., для заграніцы — 50 н. ф.

№ 7(51). 9 САКАВІКА 1949 Г. ГОД ВЫДАНЬНЯ 3

## ПАДЗЕІ АПОШНІХ ДЗЁН

### УПАДАК МОЛАТАВА

**Маскоўскае радыё 5-га сакавіка коратка паведаміла, што Молатаў пазбаўлены функцыі міністра замежных спраў і што на гэтае месца назначаны А. Вышынскі. Хаця ў паведамленьні адначасна й зазначаецца, што Молатаў застаецца й далей заступнікам старшыні рады міністраў, аднак, можна прыпушчаць, што ня выключана магчымасьць нейкай закулісной ігры ў палітбюро, у выніку якой пазыцыя Молатава моцна пахіснулася.**

### СКАНДЫНАВІЯ НА БАКУ ЗАХАДУ

Нарвэскі ўрад апошнімі днямі адкінуў прапанову Савецкага Саюзу заключыць зь ім пакт аб ненападаньні. У ноце нарвэскага ўраду гаворыцца, што абедзьве гэтыя дзяржавы сваім належаньнем да Задзіночаных Нацыяў зьяўляюцца ўжо забавязанымі адна на другую не нападаць. А таму нарвэскі ўрад уважае за непатрэбнае замацоўваць яшчэ раз гэтае забавязаньне спэцыяльным пактам аб ненападаньні.

Нарвэскі парлямант на сваім тайным паседжаньні пастанавіў 118 галасамі супраць 11 галасоў камуністых прыняць удзел у перамовах у справе прыступленьня да Атлянтыцкага пакту. Такой-жа колькасьцю галасоў быў адкінуты савецкі праект аб падпісаньні з Нарвэгіяй пакту аб ненападаньні Усьлед за Нарвэгіяй і Данія пастанавіла прылучыцца да Атлянтыцкага пакту.

У вадказ на ўсё гэта Савецкі Саюз распачаў канцэнтрацыю сваіх збройных сілаў на пагранічны Фінляндыі й Нарвэгіі. У дыпляматычных колах Захаду пабойваюцца, што Крэмль можа пасягнуць на Фінляндыю, каб такім спосабам вярнуць сваёго роду «раўнавагу сілаў» на паўночным адрэзку Эўропы. Сусьветная прэса аднак падчырківае, што «дэмакратызаваць» Фінляндыю на ўзор Чэхаславаччыны будзе Саветам вельмі цяжка, бо тут камуністычная партыя ня мае такіх уплываў, як ейная чэская сястрыца. Дык для правядзеньня сваіх пляноў на скандынаўскім адрэзку прыйшлося-б Саветам хіба паўтарыць «фінскую авантуру» з 1939 г. або знайсьці фінскага Маркоса й выклікаць дамашнюю вайну, як гэта сталася ў Грэцыі.

Адным словам вочы сьвету зьвернуты цяпер на Скандынавію, якая можа навет стацца небясьпечным запальным пунктам.

### СУСЬВЕТНЫ КАМУНІЗМ — ДРУГІ ФРОНТ САВЕЦКАЙ АГРЭСІІ

Савецкая афэнзыва супраць дэмакратычнага Захаду апошнім часам вельмі ўзмоцнілася, што можна уважаць, як рэванж СССР на добры посьпех у мантаваньні Атлянтыцкага пакту.

Гэтак лідэр францускіх камуністых Торэз ужо некалькі разоў афіцыяльна заявіў, што ў выпадку вайны з Савецкім Саюзам француская работнікі (чытай — камуністы) падтрымаюць актыўна чырвоную армію. Некалькі дзён пазьней паўтарыў тое самае кіраўнік італьянскіх камуністых Тальяці, зазначаючы, што італьянскія работнікі дадуць помач савецкай арміі, калі яна ў прасьледваньні непрыяцеля апынецца на тэрыторыі Італіі. Таксама генэральны сакратар камуністычнай партыі Вялікабрытаніі прылучыўся да гэтых асьветчаньняў, заяўляючы, што брытанскія камуністы станнуць па старане Саветаў у выпадку вайны апошніх з заходнімі дзяржавамі. І кіраўнік нямецкіх камуністых Гротэвольь выказаў сваю салідарнасьць з заявай камуністых заходніх дзяржаваў.

Правадыр амэрыканскіх камуністых асьветчыў 2 сакавіка: «Камуністыя Задзіночаных Штатаў усімі сіламі імкнуцца да таго, каб зьнішчыць разбойніцкія мэты амэрыканскага імпэрыялізму ў выпадку, калі Амэрыка распаліць новую сусьветную вайну». Усьлед за гэтым і нарвэзкія камуністыя заявілі, што яны ў выпадку вайны будуць вітаць Саветаў, як вызвольнікаў. Тое-ж самае заявілі й камуністыя Фінляндыі й Аўстрыі.

Сам факт, што ўсьлед за Торэзам заявілі аб сваей гатоўнасьці памагаць савецкай арміі супраць сваіх собскіх краінаў і свайго народу камуністыя многіх іншых крінаў Эўропы й Амэрыкі, вымоўна сьветчыць аб тым, што яны згодна дзеяць паводля інструкцыяў Крамля.

Гэтая наглсаьць камуністычных пятых калонаў і іхная гатоўнасьць зрадзіць свае народы й свае краіны на выпадак вайны з Саветамі выклікалі ў цэлым дэмакратычным сьвеце зразумелую хвалю абурэньня. Урады многіх дэмакратычных дзяржаваў пачалі прыймаць энэргічныя меры супраць камуністычнай дывэрсіі.

### І БАЎГАРСКІЯ ДУХОЎНІКІ «ПРЫЗНАЮЦЦА» Й «КАЯЦЦА»

25 лютага пачаўся ў Софіі судовы працэс супраць пятнаццаці баўгарскіх пратэстанцкіх духоўнікаў, абвінавачаных у супрацьдзяржаўнай дзейнасьці, шпіянажы на карысьць ЗША й Вялікабрытаніі й у недазволеным гандлі дэвізамі. Гэты працэс, як і нядаўны працэс над кардыналам Міндшэнты, мае ўсе адзнакі савецкага монстр-працэсу. Зламаныя да крайнасьці падсудныя прызнаюцца да віны, вылізваюць на сябе цэбры памыяў, каяцца й шкадуюць за свае злачынствы.

Кіраўнік Эвангелічкай Царкоўнай Рады Баўгарыі **Н. Наўмаў, так як другі абвінавачаны В. Цяпкаў заявілі**, што яны былі «аружжам брытанцаў і амэрыканцаў». Яны, як і ўсе іншыя, «прызналіся», што былі на службе чужой разьведкі, вялі шпіёнскую дзейнасьць і за сваю работу атрымлівалі заплату. На запытаньне судзьдзі, ці ў Баўгарыі існуе свабода рэлігіі, Наумаў адказаў: «Ніколі ў гісторыі Баўгарыі ня было такой вялікай рэлігійнай свабоды, якая ёсьць сяньня».

### СЕТКА ШПІЯНАЖУ У ЭЎРОПЕ

Францускі ўрад мае намер зьвярнуцца да ўсіх краінаў заходняй вуніі й Італіі, каб яны прынялі ўдзел у змаганьні з акцыяй ваеннага шпіянажу. Француская паліцыя, пасьля арышту накалькіх замешаных у шпіёнскай акцыі афіцэраў і іншых асобаў, натрапіла на сьлед вялікай савецкай шпіёнскай сеткі, якая дзеіць ня толькі ў Францыі, але й расьцягваецца на ўсе краіны заходняе Эўропы.

### ІТАЛІЯ ПРЫСТУПІЦЬ ДА АТЛЯНТЫЦКАГА ПАКТУ

Добра паінфармованыя дыпляматычныя колы паведамляюць, што італьянскі ўрад паведаміў міністэрства замежных справаў ЗША аб тым, што Італія хацела-б належыць першай да тых дзяржаваў, якія будуць запрошаныя да прыступленьня да Атлянтыцкага пакту.

## СКАЎЦКІ ТЫДЗЕНЬ

У днях ад 20 да 27 лютага сёлета адбыўся ўва ўсіх заходніх зонах Нямеччыны й Аўстрыі, а таксама й у іншых краінах скаўцкі тыдзень, у часе якога скаўцкая моладзь выявіла сваю актыўную дзейнасьць і свае дасягненьні перад старэйшым грамадзянствам. У часе гэтага тыдня й Згуртаваньне Беларускіх Скаўтаў на чужыне, як сябра міжнароднага братэрства, прадэманстравала перад сваімі суродзіча і й чужынкамі сваю нацыянальную вартасьць, свае дасягненьні й службу для Бацькаўшчыны й бліжніх. У лягерах і асяродках, дзе толькі знаходзіцца нашая моладзь, наладжаныя былі вялікія імпрэзы, вогнішчы, выстаўкі, гульні, спаборніцтвы й змаганьні і, дзе толькі магчыма, выступіла яна на міжнароднай арэне, каб высака трымаць свой нацыянальны сьцяг. Побач гэтай прапагандовай акцыі другім матывам скаўцкага тыдня была канкрэтная служба для бліжніх у духу наказаў скаўцкага права. Выяўленьнем гэтае службы было выконваньне добрых учынкаў, нясеньне дапамогі патрабуючым згодна з наказам: «Скаўт там, дзе гора, бяда, няшчасьце!».

Няма хіба ў сьвеце другой арганізацыі моладзі, якая-б ставіла за сваю мэту так прыгожыя ідэалы чалавецтва, як рэлігійнае, маральнае, нацыянальнае, інтэлектуальнае й фізычнае выхаваньне моладзі, так блізка падыходзіла да псыхікі й зацікаўленьняў яе, так прыгожыя мела традыцыі й вучыла не словамі, але чынамі глыбокага патрыятызму й міжнароднага братэрства, як скаўтынг. Скаўтынг нарадзіўся на пераломе 19 і 20 ст. у Англіі, як дапаможны вайсковы рух і хутка здаў бліскуча сваю жыцьцёвую пробу. Першая й другая сусьветная войны былі далейшым выпрабаваньнем гэтага руху й прынесьлі новыя доказы, што моладзь, прайшоўшая скаўцкае вышкаленьне, дала для свае бацькаўшчыны найбольш ахвярных, верных, высока маральных грамадзянаў. Скаўцкі рух вытрымаў перамогна гады крываве прасьледваньня з боку бальшавіцкага й гітлераўскага тэрору і хоць зышоў быў у шматлікіх краінах у падпольле, нёс далей службу Богу, Бацькаўшчыне й бліжнім ды астаўся верным сваім ідэалам. Калі толькі згінула крывавае насільле нямецкага дэспатызму, закрасавалі йзноў скаўцкія сьцягі над тысячнымі радамі моладзі. Закрасуюць яны і ў краінах за жалезнай заслонай, калі толькі згіне апошняя загроза свабоды чалавецтва — чырвоны дэспатызм.

За тры гады існаваньня ЗБСЧ большая частка нашай моладзі ўвайшла на скаўцкі шлях і прарабіла не малую дзейнасьць так у галіне самавыхаваньня, як грамадзкай і нацыянальнай службы ды пашырэньня нашага імя сярод іншых народаў. Гэтая аднак выхаваўчая і апалітычная дзейнсьць ЗБСЧ на працягу апошняга году сталася загрозай для некаторых палітычных угрупаваньняў нашай эміграцыі на чужыне, што іхнія ўплывы не дасягнуць маладога пакаленьня. Таму павялі яны нязвычайную нагонку на кіраўніцтва нашай арганізацыі, а самую моладзь імкнуліся разагітаваць палітычнай дэмагогіяй, каб гэтым ударыць у самае сэрца арганізацыі — г. зн. увесьці моладзь у рамкі палітычнага, партыйнага выхаваньня пад сваей кантроляй. Гэтая варожая акцыя так для скаўтынгу, як і для прынцыпаў выхаваньня зрабіла, на жаль, у нашай арганізацыі не малыя сьляды й школы ды выклікала неабходнасьць абароны аснаўных прынцыпаў скаўцкага выхаваньня. Гэтае змаганьне яшчэ не закончылася, але яно мусіць закончыцца перамогай скаўцкай ідэалёгіі, так як скаўтынг у сваей гісторыі нераз выходзіў перамогна з падобных змаганьняў.

Таму й скаўцкі тыдзень быў ня толькі напружаным пэрыядам для сяброў ЗБСЧ дзеля выяўленьня іхнае вартасьці й дасягненьняў, але таксама й часам, у якім моладзь праверыла свае рады й навязала большую лучнасьць із старэйшым грамадзянствам.

**В. Панупэвіч.**

## РЭАРГАНІЗАЦЫЯ НЕАБХОДНАЯ

За тры зь лішнім паваенныя гады нашай эміграцыяй шмат чаго пазытыўнага зроблена як у галіне палітычнай, так і ў нацыянальна-грамадзкай і культурна-асьветнай. За гэты кароткі час дасягнутыя паважныя вынікі як у нашым жыцьці нутраным, так і на ніве міжнацыянальнага й міжнароднага супрацоўніцтва. Мы змаглі дабіцца наагул не малых пасьпехаў у кажнай галіне нашае нацыянальнае працы, ня гледзячы на сьціплыя нашыя сілы на чужыне й на вялізарныя перашкоды, што сталі й яшчэ стаяць на нашым шляху.

Але разам з гэтым трэба аб'ектыўна прызнацца, што ня ўсё яшчэ намі зроблена, што ляжала ў нашых магчымасьцях, і што нашая праца далёка не заўсёды вялася рацыянальна й мэтазгодна, а таму й вынікі ейныя не былі сумерныя да затрачанай энэргіі. На розных зьездах, нарадах, і канфэрэнцыях зьвярталася шмат увагі на нашыя недахопы, шукалася зь іх выхаду, аднак словы аставаліся славамі й жыцьцё йшло сваей каляінай. З гэтага вывад, што неабходна паддаць суровай, але справядлівай рэвізіі дасюлешнюю нашую дзейнасьць на эміграцыі, знайсьці ў ей тыя аснаўныя недахопы, што тармозяць ейны развой і ейную плённасьць, а знайшоўшы іх, стараца так перабудаваць нашую працу, каб гэтых недахопаў пазбыцца. Гэта зьяўляецца неабходным і сьпешным нашым заданьнем яшчэ ў сувязі з тым, што, дзякуючы эміграцыі нашых людзей зь Нямеччыны, колькасьць актыўных працаўнікоў будзе ўсьцяж зьмяншацца, а ў сувязі з развіцьцём палітычнай сытуацыі нашыя нацыянальныя патрэбы й заданьні будуць павялічацца. Таму уважаем за неабходнае паставіць гэтую справу на парадку дня й паддаць пад дыскусыю некаторыя мамэнты нашага праекту рэарганізацыі нашае дзейнасьці. І так

1. У папярэднім нумары нашае газэты ў перадавіцы «Собскімі сілаімі» мы зьвярнулі ўвагу на патрэбу цэнтралізацыі справы здабываньня матарыяльных фондаў, так як гэтая справа ёсьць асновай усякай дзейнасьці. Але ня толькі справа фондаў, а і ўся наша дзейнасьць, ня гледзячы на расьцярушанасьць нашай эміграцыі ў розных краінах, павінна быць срога сцэнтралізаванай і найбольш рацыянальна размеркаванай. Паважным нашым недахопам было дагэтуль тое, што многія нашыя асяродзьдзі ня толькі ў паасобных краінах, але нярэдка й у ваднэй краіне, стараліся ў сваей дзейнасьці быць самавыстарчальнымі й праводзіць яе без належнага ўвязаньня й узгадненьня зь іншымі асяродзьдзямі. Дзякуючы такой фэадальнай сыстэме, паўставала нярэдка такая сытуацыя, што дарэмна траціліся сілы й сродкі на выконваньне аднаго й таго самага заданьня ў кажнай паасобнай краіне, а некаторыя іншыя галіны працы, часта ў шмат разоў важнейшыя зусім занядбоўваліся.

Адсюль вывад, што ўсю нашую эміграцыю, у якой краіне ці частцы сьвету яна-б ня была, мы павінны разглядаць, як адну цэласьць, срога падпарадкаваную аднаму адзінаму кіраўнічаму цэнтру (па лініі палітычнай вярхоўным органам БНР, далей БНЦ, па лініі грамадзкай — САБЭ). Гэты цэнтр разьмяркоўвау-бы паасобныя заданьні для кажнай краіны, каардынаваў-бы дзейнасьць паасобных краёвых арганізацыяў, даваў-бы ім свае дырэктывы. Увесь поспех працы залежыў-бы ад таго, на колькі гэтая каардынацыя й размеркаваньне будуць спраўныя й рацыянальнымі ды па колькі краёвыя й ім падпарадкаваныя арганізацыі будуць належна актыўныя. Але гэта ўжо далейшая справа, на якую мусіць быць зьвернутая асаблівая ўвага ўжо ў працэсе разгортаваньня самай працы.

2. Рамантычным лёзунгам было — «мерай сілы паводля намераў, а не намеры паводля сілаў». Можа таму, што аўтар гэтых слоў Адам Міцкевіч быў нашым родзічам, хоць і спалянізаваным, ці таму, што ў псыхіцы беларуса наагул многа рамантыкі, якраз і мы часта любім датарноўваць свае сілы да згары пастаўленых плянаў, замест таго, каб гэтыя пляны намічаць у залежнасьці ад магчымасьцяў іхнага ажыцьцяўленьня. Рамантычная эпоха даўно адыйшла ў мінуласьць і мы жывём у часох самага цьверозага, калі так сказаць, матэматычнага рэалізму. А ня гледзячы на гэта, мы так часта губляемся ў цераўмерным мностве прынятых на сябе заданьняў, не даводзім распачатае справы да канца або зь вялікім энтузіязмам прынятай тэй ці іншай пастановы не кратаем зь месца, а ўсё таму, што ня хочам браць пад увагу нашых рэальных магчымасьцяў, нашых наяўных сілаў, пры помачы якіх маем выконваць узятае на сябе ці ўзложанае на нас заданьне.

З гэтага вынікае, што далейшым мамэнтам у праектаванай намі рэарганізацыі нашае нацыянальнае працы на чужыне павінна быць цьвярозае лічэньне з нашымі сіламі й магчымасьцямі. У шмат разоў будзе большая карысьць, калі мы менш возьмем на сябе забавязаньняў, але затое іх поўнасьцю й грунтоўна выканаем, чымсьці калі набярэм іх звыш нашых сілаў і тады наагул нічога не давядзём да канца. Само сабой зразумела, што пры неабходнай эканоміі сілаў у нас павінна быць срогая градацыя паасобных заданьняў нашае дзейнасьці. Заданьні найбольш важныя з кажнага гледзішча павінны знайсьціся на першым пляне, менш важныя — на другім, а яшчэ менш важныя могуць быць зусім апушчаны.

3. Прыкрым і бадай што храпічным нашым недахопам ёсьць недастатковая адказнасьць, а часамі й поўная

# Зусім як у нас . . .

Амэрыканская газэта для немцаў «Ное Цайтунг» нядаўна надрукавала прыватны ліст з Баўгарыі, у якім вельмі пуката апісанае жыцьцё ў гэтай краіне ў умовах бальшавіцкага тэрору. Перадрукоўваем яго ў скарочаньні:

«Нас шмат страшылі бальшавізмам. Але людзі, што гэта рабілі, самі яшчэ тады нічога не перажылі. Табе цяжка мяне зразумець, бо ты не перажыў таго татальнага зьнішчэньня людзкой годнасьці, волі, кажнай думкі, якое цяпер называюць пабудовай сацыялізму. Нашага штодзённага жыцьця немагчыма навет апісаць. Па цэладзённай працы ёсьць нейкае сабраньне — партыі, урадавай кааліцыі, раёну, і так заўсёды штось знойдзецца. Потым сьпеўка хору, тэатральная рэпэтыцыя, агітацыйныя камітэты, работніцкі факультэт. Прысутнасьць звычайна неабавязкавая, але хто астанецца дома, той не дастане харчовых картак, адзежных пунктаў, пунктаў на абутак або вугаль. Часамі тым, што астаюцца дома, закідаюць фашызм або рэакцыйную дзейнасьць. Заўсёды бываюць нейкія спаборніцтвы: да 1-га мая, да 9-га верасьня, да новага году. Заканчваецца адно, пачынаецца другое. Цяперашняе спаборніцтва вядзецца ў чэсьць пятага зьезду баўгарскай камуністычнай партыі. Бываюць пры гэтым «падаркі» — працоўныя гадзіны зьезду, адлічэньне дзённай зарплаты для зьезду, зборкі для зьезду. Але бываюць таксама адлічэньні дзённай зарплаты для Грэцыі, для штрайкуючых у Францыі, для ўрадавай кааліцыі, для партыі. Заўсёды зьбіраюцца подпісы за мір, за дэмакратыю ў Грэцыі. Радыё, прэса, кіно, даклады, навука, усе непасрэдна паўтараюць тое самае, што ўжо ня можам далей слухаць. Рупары паўтараюць на вуліцах баявыя лёзунгі: «Прывет гераічнаму Сталіну, хай жыве той ці той». Можна проста звар'яцець. Чатыры гады яны дэклямуюць, агітуюць, пераконваюць. Кажны чалавек знае ўжо зь першага слова канец сказу.

Але гэта толькі невялічкая частка нашага жыцьця. Нішто не прапушчаецца, нішто не забываецца, усё пастаўлена на службу партыі. Кажны з нас зьяўляецца толькі нумарам у шэрай масе, а гэта горш ад няволніцтва. Як доўга ўсё гэта можа трываць? Адказ: тэрор, паліцыя, злосьць і воля да зьнішчэньня.

Вынікам гэтага — страх. Ён ёсьць галоўнай перадумовай для дасягненьня мэты. Няма ніякай сярэдзіны, ніякага нэўтралітэту. Калі ты маўчыш, дык ясна, што ты скрыты вораг. Звычайна яшчэ горш, калі цябе уважаюць яўным ворагам. Няма літасьці, сувязяў, людзей, калі ты не належыш да іх. Ты ня знайдзеш працы, жыльля, ежы, спакою. Страх зьяўляецца ўжо проста ідыятычным. Двойчы на тыдзень мы мусім між 5,30—10 гасіць электрычнае сьвятло. Учора каля чацьвертай гадзіны на абедзе я быў у знаёмага — было амаль цёмна, ён пісаў, але нічога ня бачыў. Калі я запытаў, чаму ён не запаліў сьвятла, бо яшчэ-ж толькі чацьвертая гадзіна, ён адказаў: «Гэта праўда, але так лепш — трэба быць асьцярожным. Магчыма мой кіраўнік будынку ня мае гадзіньніка». Гэта быў юрысты. Ёсьць нявольнікі і паны, да якіх належаць усе старыя камуністыя, між якімі часта трапляюцца й чэсныя людзі. Яны ведаюць, што ня можа так трываць без канца, але ня маюць права крытыкаваць і ня могуць нічога зьмяніць, хоць і разумеюць, што мусяць загінуць, калі ўсё будзе гэтак прадаўжацца. А астальныя — нягодныя падлюгі, што часткава прыбылі да нас з заграніцы. Гэты рэжым патрабе людзей здольных на ўсё. Найгоршыя ёсьць крымінальныя праступнікі, што раней сядзелі ў турмах. Яны выконваюць усе заданьні, бо калі не паслухаюцца, то іх ізноў замкнуць у турму. Для тых, што служаць партыі, няма суду, няма мінуўшчыні, пакуль яны паслухмяныя. Але адно лішняе слова можа ўсяму палажыць канец. Ты для іх забіваў або вешаў — і ўсё-ж няма літасьці, калі ты зробіш памылку.

Тыя, што стаяць каля ўлады, жывуць у дастатку, але астальныя — урадаўцы, работнікі, сяляне — усе галадаюць, іх адзежа й абутак у латах. Ніхто незадаволены, але ўсе маўчаць. Бо ёсьць канцэнтрацыйны лягер і шыбеніца. Імя Мікалая Пяткова сталася ведамым; але-ж ёсьць тысячы іншых, доля якіх можа яшчэ цяжэйшая, імён якіх ніхто ня ведае. І ўсе ведаюць, што гэтыя людзі нявінна памерлі. Бо страх сільнейшы ад надзеі, страх за жыцьцё, страх за штодзённы хлеб. Кажны чакае якогась ратунку; але гэта толькі лятуценьне, і ніхто ня ведае, калі яно зьдзейсьніцца. Я й сам усё яшчэ веру ў добры канец. Звычайна мая вера не грунтуецца на інфармацыі ці лёгіцы, я веру проста таму, што бяз гэтага ня мог-бы жыць. З кім можна абмяняцца думкамі, калі нельга нікому давяраць? Ад каго можна чакаць дапамогі, калі й іншыя нічога ня маюць? Няма ўжо нічога, за што можна змагацца»...

Камэнтары да гэтага ліста непатрэбныя. Усе апісаныя ў ім жахі бальшавізму нам, беларусам, аж надта добра ведамыя. Толькі варта зацеміць тое, што такое пекла існуе ў Баўгарыі ўсяго чатыры гады, а ў нас... амаль трыццаць год. Пры гэтым Баўгарыя хоць фармальна лічыцца яшчэ незалежнай дзяржавай, тады, калі Беларусь зьяўляецца складовай часткай Савецкага Саюзу. А таму лёс нашага народу ў шмат разоў трагічнейшы.

(Р.).

---

безадказнасьць за выкананьне ўзятага на сябе заданьня. На розныя адказныя становішчы ў нас часта паклікаецца такіх людзей, што лёгка даюць сваю згоду на абняцьце гэтага становішча, тады, калі яны зьяўляюцца або поўнасьцю да гэтага непрыгатаванымі й наагул неадпаведнымі або зусім навет ня хочаць весьці мінімальнай працы, з гэтым становішчам зьвязанай. Такое палажэньне мы часта назіралі яшчэ на бацькаўшчыне й то бадай што ад самага пачатку нашага адраджэнскага руху. Здаецца, яно ёсьць вынікам нашага даўгалетняга нявольніцтва й вытваранай ім нясьмеласьці й церазьмернай асьцярожнасьці. Звычайна калі праводзяцца ў нас выбары на тое ці іншае становішча, то найлепшым кандыдатам бывае той, хто зьяўляецца ціхі, спакойны, нідзе не заангажаваны й чнаагул хто яшчэ нікому ніколі не наступіў на мазоль. Рэдка бывае такое шчасьце, калі такі кандыдат пасьля свайго выбару пачынае быць ня ціхім, заангажаваным і наступаць, каму трэба й дзе трэба, на мазоль, бо ў праціўным выпадку грозіць цана ягонай дзейнасьці на прынятым ім становішчы. Калі мы вінавацім людзей за памылкі, зробленыя імі пры выконваньні іхнае працы, — а мыляецца толькі той, хто нешта робіць — то ў сто разоў больш павінны вінаваціць тых, што ня робяць ніякіх памылак і ніякае работы. Тым часам у нас вельмі часта бывае наадварот. І таму ў вялікай меры мы самі талеруем, а навет апраўдваем бязьдзейнасьць і безадказнасьць нашых людзей у выконваньні ўзложаных на іх абавязкаў.

Таму й гэты бок нашых дачыненьняў да ўсякае грамадзкае працы й людзей, што павінны яе выконваць, павінен быць грунтоўна перабудаваны.

Вось гэта — на нашую думку — тры спаміж аснаўных момантаў, на якія мы павінны асаблівую зьвярнуць увагу, калі хочам, каб справа нашая стала на належных шляхах. Пры гэтым трэба выказаць пажаданьне, каб гэты праект рэарганізацыі нашага грамадзкага жыцьця й дзейнасьці быў пашыраны й напоўнены іншымі беларускімі дзеячамі. У сувязі з усім гэтым мы апэлюем да нашых цэнтральных устаноў і арганізацыяў, каб яны заняліся так патрэбнай перабудовай усяе нашае дзейнасьці з тым, каб мы пры невялікіх нашых сілах змаглі дабіцца як найбольшых вынікаў. Мы таксама горача заклікаем усе іншыя нашыя арганізацыі й усё нашае сьведамае грамадзянства шчыра й аддана гэты заклік падтрымаць.

Язэп Каранеўскі.

---

# Ліст у Рэдакцыю

**ПАВАЖАНЫ СПАДАР РЭДАКТАР!**

Таму, што ў «Рэзалюцыі Цэнтральнага Камітэту (замежны сэктар) Беларускай Незалежніцкай Партыі аб унутрыпартыйным стане на эміграцыі», надрукованай у № 1 часапісу «Праца і Воля», які заве сябе «органам БНП», зьмешчаны цэлы шэраг закідаў у дачыненьні да мяне, маючых на мэце бясчэсьціць маё імя, як сябры гэтае партыі і чалавека наагул, гэтым ветліва прашу падаць да агульнага ведама праз Вашу газэту наступнае маё асьветчаньне ў гэтай справе:

1. Няпраўдай зьяўляецца, што ў паседжаньні Цэнтральнага Камітэту (замежны сэктар) Беларускай Незалежніцкай Партыі дня 18 — 19 сьнежня 1948 г. (аб якім гаворыць вышэй успомненая рэзалюцыя) ўзялі ўдзел 6 сябраў ЦК БНП (замежны сэктар).

Затое праўдай зьяўляецца, што пасьля выезду з Эўропы аднаго і сьмерці другога сябры ЦК БНП, замежны сэктар яго складаецца фактычна з 5 асобаў, зь якіх у вышэй успомненым паседжаньні ўзялі ўдзел толькі 2 асобы. Рэшта 4 асобы, аб якіх гаворыцца ў камунікаце, гэта звычайныя сябры партыі, не ўваходзячыя ў склад яе ЦК.

2. Няпраўдай зьяўляецца, што кіруючыся матывамі асабістай кар'еры я «прыстаў у свой час да партыі і пралез навет у яе кіраўнічыя ворганы (у якасьці сябры ЦК)».

Затое праўдай зьяўляюцца, што ўлетку 1942 году ў Менску я браў удзел у нелегальным арганізацыйным зьезьдзе Беларускай Незалежніцкай Партыі, актыўна супрацоўнічаў пры ўкладаньні праграмы і статуту яе і, пад партыйным псэўдонімам «Чорны», зьяўляўся сябрам Цэнтральнага Камітэту партыі ад першага дня яе заснаваньня да апошняга часу, маючы ў непасрэдным падпарадкаваньні выдавецтва партыйнага органу «Бюлетэнь».

3. Няпраўдай зьяўляецца, што я перайшоў у «крывіцкую групоўку».

Затое праўдай зьяўляецца, што як сябра ЦК БНП, я займаў і займаю няпрыхільнае становішча што да тактыкі Беларускае Нацыянал-Дэмакратычнае Партыі (маё выступленьне на зьезьдзе Беларускага Нацыянальнага Камітэту ў Остэргофэне вясною 1948 г.).

Праўдай, аднак, зьяўляецца і тое, што, ня глядзячы на разыходжаньні праграмнага й тактычнага характару, якія розьняць нас ад іншых партыяў, а маючы наўвеце першую і галоўную мэту нашага змаганьня — незалежнасьць Беларусі, мы, як сябры ЦК БНП, уважылі згодна з прынцыпам «роўныя з роўнымі» ў кантакт з тымі зь іх, якія ня толькі на словах, але ў сваёй дзейнасьці працуюць для дасягненьня гэтае мэты. Таму адзін з нас ад імя БНП увайшоў у міжпартыйную каардынацыйную арганізацыю — Беларускі Нацыянальны Цэнтр. Гэта згодна зрэштай з пастановамі 3-яй канфэрэнцыі БНП з дня 30 верасьня 1946 г., якая падкрэсьлівае патрэбу супрацоўніцтва зь іншымі палітычнымі групамі (глядзі «Бюлетэнь» № 6 — «Дзьве тактыкі»).

4. Няпраўдай зьяўляецца, што я, з двума другімі сябрамі ЦК БНП (замежны сэктар), «абвясьцілі сябе Беларускай Незалежніцкай Партыяй».

Затое праўдай зьяўляецца, што, складаючы большасьць у ЦК БНП — замежны сэктар (3 на агульную колькасьць 5 сяброў), мы мелі поўнае права выступаць ад імя партыі і займаць тое ці іншае становішча ў пытаньнях палітычна-грамадзкага характару.

5. Няпраўдай зьяўляецца, што супрацоўніцтва БНП (якое ажыцьцяўляецца праз сяброў яе ЦК) зь іншымі палітычнымі групоўкамі, пярэчыць агульнапартыйным прынцыпам і зьяўляецца выступленьнем супраць § 16 Статуту партыі.

Затое праўдай зьяўляецца, што Статут БНП забараняе звычайным сябром яе належыць да іншых партыяў ці палітычных групаў.

Інж. Рагуля Міхась.

---

# НА РОДНАЙ ЗЯМЛІ

## Гутарка з Камандзірам УПА

Нашаму карэспандэнту ўдалося правесьці гутарку з адным камандзірам УПА, які нядаўна прыбыў у Нямеччыну з бацькаўшчыны разам з групай украінскіх партызанаў, а цяпер знаходзіцца ў Мюнхэне. На заданыя пытаньні нашым карэспандэнтам ён адказаў наступнае:

**1-ае Пытаньне:** Ці Вы маеце дакладныя дадзеныя пра Беларусь і зь якога часу?

**Адказ:** Першыя дакладныя дадзеныя я маю з 1945—1946 г. Тады я хадзіў з адным з нашых аддзелаў УПА — Поўнач у БССР у ваколіцы Пінск-Baранавічы.

**2-ое Пытаньне:** Ці Вы спаткаліся зь беларускімі партызанскімі аддзеламі, ці толькі зь беларускім насельніцтвам і як яно да Вас адносілася?

**Адказ:** У часе нашага паходу мы некалькі разоў спаткаліся зь беларускімі партызанамі. Супольна зь некаторымі зь іх правялі баі з энкавудзістымі, якія закончыліся нашай перамогай. Беларускія партызаны біліся вельмі заўзята й мужна. Праўда, гэта былі нявялічкія групы, але ад іх мы чулі, што ў Беларусі ёсьць і большыя партызанскія аддзелы. Напатканыя намі групы вялі прапагандыўна-баёвую дзейнасьць.

Беларускае насельніцтва адносілася да нас вельмі прыхільна. Яно вельмі цікавілася нашым змаганьнем, пыталася нас, калі мы ўжо канчаткова зьнішчым бальшавікоў, давала нам ахвотна ўсякія інфармацыі й наагул памагала, чым магло.

**3-ае Пытаньне:** Што Вы ведаеце аб прымусовым высяленьні беларусаў?

**Адказ:** Зь беларускіх земляў, прылучаных да Польшчы, беларускае насельніцтва было пераселенае яшчэ ўзімку 1945 — 46 г. Перасельвалі ў першую чаргу нацыянальна сьведамых, каб іх пазьней лягчэй было зьліквідаваць. Праўда, частка нацыянальна сьведамых беларусаў яшчэ асталася дома. Некаторыя зь іх самі пераяжджалі ў Польшчу, каб ратавацца перад бальшавіцкім тэрорам. Гэта датычыць пераважна тэрыторыі Беласточчыны, дзе я сам некалькі разоў быў, калі мы хадзілі ў Усходнюю Прусію цераз Ломжу. Старэйшыя сяляне гаварылі з намі выключна пабеларуску, тады як маладыя стараліся гаварыць папольску. Магчыма гэта было дзеля таго, што мы спачатку заўсёды выступалі, як польскія партызаны.

У 1947 г. мы мелі сувязь зь беларускім вызвольным рухам цераз аднаго сьвятара ў усходняй часьці Беласточчыны. Нашая разьведка паведаміла нас, што беларускія партызаны ўжо тады перайшлі адсюль у БССР. Мы атрымалі тады некалькі адозваў беларускага вызвольнага руху да насельніцтва, каб яно не пакідала родных земляў, пры гэтым выясьнялася правакацыя бальшавікоў. Іншыя былі зваротам да ахвіцэраў і жаўнераў варожых фармацыяў. Некалькі невялікіх беларускіх партызанскіх групаў яшчэ рэйдавалі ў Белавескай пушчы. Яны рабілі напады на бальшавіцкіх актывістых.

**4-ае Пытаньне:** Як жывуць беларусы ўва Усходняй Прусіі?

**Адказ:** Беларускае насельніцтва жыве тут пераважна асобнымі групамі, творачы асобныя вёскі, радзей у калёніях па некалькі сем'яў. Беларусы жывуць тут сваім нацыянальным жыцьцём, гавораць выключна пабеларуску, сьпяваюць свае родныя песьні, утрымоўваюць свае традыцыі й звычаі. Такія вёскі раскінутыя ўздоўж польска-савецкай граніцы й сягаюць аж да Кэнігзбэргу. Я праходзіў тут каля мястэчка Скандава, на захад ад станцыі Корш і на поўнач ад Аленштайну, Бартошыцаў, Лімбарку й Бранева. Я асабіста начаваў у некаторых беларускіх сялян. Адзін зь іх, давядаўшыся, што я зьяўляюся ўкраінскім партызанам, расказаў мне шмат аб беларускім вызвольным руху, у якім ён прыймаў таксама выдатны ўдзел у 1917 — 18 г., аб Беларускай Народнай Рэспубліцы й аб змаганьні беларусаў за сваю незалежнасьць у апошнія часы. Ён быў перакананы, што хутка вернецца на вольную бацькаўшчыну. Ён верыў таксама й у тое, што ягоная родная Сакольшчына будзе належыць да Беларусі. Аб дзейнасьці беларускіх партызанаў ён быў даволі добра паінфармаваны.

Аб дзейнасьці беларускага вызвольнага руху шмат пісалася яшчэ ў 1946 г. у бальшавіцкай прэсе Беласточчыны. Побач з паведамленьнямі аб баёх органаў бясьпекі зь беларускімі партызанамі, бальшавіцкая прэса заўсёды называла іх фашыстымі, гітлераўскімі недабіткамі й іншымі падобнымі, добра ведамымі, бальшавіцкімі тэрмінамі.

У. Курыловіч.

---

### КАМІНФОРМ ПРЫГАТАЎЛЯЕ ПАЎСТАНЬНЕ СУПРАЦЬ ТЫТО

Камінформ у цэлым радзе краінаў — сатэлітаў СССР пачаў пасьпешна прыгатаўляць партызанскую акцыю супраць Тыта. Гэтак у мадзярскім горадзе Печы вышкольваюцца для шпіёнскай і партызанскай дзейнасьці сэрбы й харваты, што знаходзяцца ў Мадзяршчыне. Ім гавораць адкрыта, што як прыйдзе на гэта час, яны павінны вызваліць Югаславію ад рэжыму Тыта. Падобная школа для антытытаўскіх партызанскіх кадраў знаходзіцца таксама ў румунскім горадзе Арад. Баўгары перашкольваюць антытытаўскіх партызан у Македоніі, а альбанцы ў блізіні югаславянскай граніцы.

У Чэхаславаччыне, якая ня мае супольнае граніцы зь Югаславіяй, нядаўна адбылося сабраньне югаславянскіх камуністых, варожых да Тыто, на якім абгаварвалася стварэньне «вольнага югаславянскага ўраду». Савецкі прадстаўнік на гэтым сабраньні зазначыў, што Масква раней ці пазьней зьліквідуе «раскольніка» Тыта.

---

**Беларусы! Выпісвайце, чытайце й пашырайце адзіную нашую незалежніцкую газэту на чужыне — «БАЦЬКАЎШЧЫНУ»!**

# МЫ І НАШЫЯ СУСЕДЗІ

**(ДА ПРАБЛЕМЫ БЕЛАРУСКАЕ ВОНКАВАЕ ПАЛІТЫКІ)**

**БЕЛАРУСЬ І ЛЕТУВА**

**(Заканчэньне)**

### Назоў гістарычнае Літвы

Бывае, што Летувісы высоўваюць назоў **Ліцьвіны, Літва,** як аргумант летувіскасьці Вялікага Княства Літоўскага. Тут чыстае непаразуменьне, бо назовам **Ліцьвін**, зборны **Літва** і край таксама **Літва** зваліся — і часткава дагэтуль завуцца — беларусы. У беларусаў назовам «Літва» быў заменены іхні ранейшы агульна-нацыянальны назоў «Крывічы».

Паходжаньне назову «Ліцьвін», «Літва» і ягонае этымалягічнае значэньне няяснае, як няясныя з гэтага гледзішча некаторыя іншыя нацыянальныя назовы, прыкладам «Чэхі», «Сэрбы» й пад. Некаторыя думаюць, што назоў «Ліцьвін» і г. д. паходзіць ад беларускага племя Люцічы. З гэтым згаджаецца тое, што некаторыя летувісы (прыкладам сувальскія) завуць Беларусь словам «Лютва», прынамся звалі так да першае сусьветнае вайны. Але няма як выясьніць пераход у мове беларускай **лю ў лі ў** слове «Літва». З другога боку, немагчымае паходжаньне гэтага назову ад летувіскага ці наагул балцкага слова «літус» (зн. дождж), бо як ад назову дажджу можа паўстаць назоў народу? Але ані славянскае, ані балцкае, паходжаньне гэтага назову ані не перашкаджаюць яму быць і паводля паходжаньня беларускім, бо, як ужо ня раз зазначалася, беларусы зьяўляюцца таксама паходжаньня балцка-славянскага.

Зусім пэўна, што Жамойць ня звалася Літвою. У ўрачыстым назове гістарычнае Літвы Жамойць не пакрываецца Літвою, а стаіць асобна на трэйцім месцы.[1]). На Жамойць назоў «Літва» (у форме Летува) быў паранесены ў найноўшым часе, а замацаваны летувіскай гаспадарствавасьцю паміж дзьвюма сусьветнымі войнамі. Навет тэндэнцыйна няпрыхільны да беларусаў Г. Лаўмянскі мусіў прызнаць, што летапісцы XII — XIII ст. назоў «Літва» тарнуюць да прасторы, агранічанай на поўначы р. Вяльлёй, а на заходзе Нёмнам.[2]). На паўдні таксама граніцаю гэтае прасторы быў Нёман [3]). Насельніцтва гэтае зямлі складалася блізу з адных беларусаў. Толькі ў паўночна-заходнім куце гэтае прасторы жыло часткова ў невялічкай колькасьці насельніцтва аўкштоцкае. З гледзішча палітычнага была гэта прастора трох беларускіх княстваў — Віленскага, Горадзенскага й Гарадзецкага, ведамых яшчэ ў XII ст., як княствы — удзелы Вялікага Княства Полацкага.

Ліцьвінамі, Літвой звалі сябе самі беларусы й гэтак іх звалі заўсёды іхнія суседзі, як з гледзішча палітычнага, так і нацыянальнага. На перакладах усіх кнігаў, зробленых маскоўцамі зь беларускае мовы ў XVI — XУII ст., заўсёды зазначана, што пераклад зроблены зь «языка літоўского».

**Што назоў «Літва», «Ліцьвін» быў у беларусаў назовам нацыянальным**, а ня толькі гаспадарствавым, бачым таксама з таго, што ані ўкраінцы, якія да 1569 г. належылі да Вялікага Княства Літоўскага,, ані складаючая з Аўкштотай адзін народ Жамойць ня былі называныя ліцьвінамі. Але Аўкштота дзеля свайго вельмі блізкага сужыцьця зь беларусамі мусіла, прынамся часткава, звацца Літвою.

Дык адначасна ліцьвінамі зваліся й беларусы й, прынамся часткава, аўкштацяне. Дзеля таго што беларусы былі элемэнтам гаспадарства творчым, дзеля таго, што яны кіравалі Вялікім Княствам Літоўскім, адным чынам дзеля таго, што Літва была гаспадарствам беларускім, зь беларускай пануючай культурай і гаспадарствавай мовай, пад ліцьвінамі блізу заўсёды разумелі беларусаў. А калі хацелі Літвой і пад. назваць Аўкштоту, дык, каб усьцерагчыся непаразуменьня, мусілі апісова бліжэй азначаць. Прыкладам, польскі хронікар XVI ст. Марцін Бельскі піша: «Жэч Прусув (балцкіх) подобна ест жэчы Літвы, тэй Літвы, ктура муві ензыкем куроньскім»... «І добра гэтак выясьняе — зацеміў польскі вучоны праф. Брукнэр — бо калі-б не дадаў «ктура муві ензыкем куроньскім», дык пад Літвой зразумелі-б беларусаў». Той-жа праф. Брукнэр, разглядаючы польскі пераклад беларускага рукапісу, зроблены ў Замосьцю, у канцы зазначае: «Кажу ўсё «літоўскі», але гэта значна «беларускі», бо ў XVI ст. нікому пра Літву ў цяперашнім значэньні гэтага слова ані сьнілася».

І дагэтуль назоў «Ліцьвін», «Літва» часткава захаваўся, як нацыянальны назоў беларускага народу, дарма што ўрадавая Масква абвесьціла яму вайну ўжо ў XVII ст. за Аляксея Міхайлавіча, а прылучыўшы да сябе нашую бацькаўшчыну ў XVIII ст. замяніла яго назовам «Беларусь». Але й пасьля гэтага, у ст. XIX грамадзтва маскоўскае заве па даўнейшаму Беларусь Літвою (прыкладам, Пушкін у вершы «Клеветнікам Россіі»: «Что возмутіло вас? Волненіе **Літвы?** Оставте! это спор **славян** между собой»). Маскоўскі просты народ, як і ўкраінскі, звычайна й цяпер завуць беларусаў ліцьвінамі. Характэрныя на гэта ёсьць прыклады ў слоўніку Даля: «Как не закайвайся литвин, а дзекнет. Только мёртвый литвин не дзекнет». Як ведама, летувісы ня дзекаюць, ды зь імі маскоўцы не сустракаюцца. Што да ўкраінцаў, дык, між іншага, добрыя сьветчаньні пра менаванае у працы праф. Растаргуева — «Беларусско-северский говор» і ў працы Полевого «О языке населения Новозыбковского уезда». Гэтыя-ж аўтары сьветчаць, што й само насельніцтва Севершчыны заве сябе й цяпер ліцьвінамі, Літвой. А тымчасам Севершчына была Андрусаўскім мірам у 1667 г. адарвана ад Літвы й прылучана да ўкраінскай гэтманшчыны. Мо ў меншай меры завуць беларусаў ліцьвінамі пагранічныя з намі польскія мазуры.

Можна было-б на цэлыя томы прывесьці сьветчаньняў, што назоў «ліцьвін», «Літва» быў нацыянальным назовам беларускага народу, але й прыведзенага гэта лішне шмат як для газэты.

Дык назоў «ліцьвін», «Літва», «літоўскі» ня толькі не пярэчыць беларускай гаспадарствавасьці Вялікага Княства Літоўскага, але, наадварот, ёсьць **адным** із сьветчаньняў **яго беларускасьці**.

### Гэрб Вялікага Княства Літоўскага

Гэрбам Вялікага Княства Літоўскага была **Пагоня** — узброены коньнік, што гоніца за непрыяцелем. Як сьветчыць Іпацеўскі летапіс, пагоня была ўстаноўлена гэрбам Літвы каля 1280 г. за Вялікага Князя Віценя. Дзеля таго, што коньнік мае на шчыце крыж, тым-жа часам Аўкштота была ахрышчана ў канцы XIV ст., а Жамойць у пачатку XV ст., дык гэрб пагоня можа быць толькі беларускага паходжаньня.

### Мова Вялікага Княства Літоўскага

Гаспадарствавай мовай Вялікага Княства Літоўскага, ужыванай на ўсей ягонай прасторы, бязь розьніцы нацыянальнасьці, у тым ліку ў Аўкштоце й Жамойці, была мова беларуская, спачатку народная, а з канца XIV ст. літаратурная. У некаторых агітацыйных летувіскіх выданьнях можна было сустрэць тэндэнцыйнае цьверджаньне, што гэна была мова царкоўна-славянская. Так ня лічыцца з праўдаю могуць толькі тэндэнцыйныя неспэцыялістыя. Лінгвістыя, нат пры найбольшай тэндэнцыі гэтага сказаць ня могуць. Урадавая мова Вял. Кн. Літоўскага ёсьць чыста беларуская, і царкоўна-славянізмаў у ёй, кажучы асьцярожна, блізу што няма, на толькі яна вольная ад уплыву царкоўна-славянскае мовы. І паўстала яна не на грунце царкоўна-славянскае мовы, але зь беларускае мовы народнае. Калі-б беларусяая мова была моваю царквы, а беларусы й аўкштота-жамайцяне былі супольнае веры, дык ужываньне беларускае мовы ў Аўкштоце-Жамойці ня было-б такім дзіўным, хоць і тады сьветчыла-б аб вялікай беларускай культурнай перавазе. Але моваю царкоўнай у беларусаў была мова царкоўна-славянская, аўкштота-жамойцяне паўтара стагодзьдзя па стварэньні Вял. Кн. Літоўскага былі паганамі, а пазьней сталі каталікамі лацінскага абраду, тым часам беларусы да XVII ст. былі наагул праваслаўнымі зь вельмі малым працэнтам каталікоў, а із ст. XVII становяцца хрысьціянамі ўсходняга абраду, праўда, з большым працэнтам каталікоў-лаціньнікаў, і толькі пасьля прылучэньня да Расеі, з прычыны касаваньня й скасаваньня вуніі, колькасьць беларусаў рымска-каталіцкага веравызнаньня стала блізу ўдвая перавышаць летувісаў. Пры такім палажэньні факт вылучнае гаспадарствавасьці беларускае мовы ў Ліцьве можна выясьніць толькі тым, што беларусы — і толькі беларусы — былі народам гаспадарствавым у Вялікім Княстве Літоўскім.. У праціўным выпадку, дзеля менаваных акалічнасьцяў, факт вылучнае гаспадарствавасьці беларускае мовы ў Ліцьве быў-бы зьяваю адзінай у сьвеце.

Таксама й назовы адміністрацыйныя й фіскальныя ў Вялікім Княстве Літоўскім былі беларускія, а не летувіскія, а гэта сьветча, што із самага пачатку, ужо ў працэсе свае арганізацыі гэтае гаспадарства было беларускім.

### Права

Кадэкс правоў Вял. Кн. Літоўскагаа, слаўны Літоўскі Статут быў ня толькі беларускім дзеля мовы, у якой напісаны, але й дзеля паходжаньня зьмешчаных у ім правоў. У васнове й у бальшыні правы ў ім беларускія звычаёвыя й часткава афіксаваныя пісьменна ўперад, вытвараныя беларускім народам на працягу даўгога гістарычнага й гаспадарствавага быцьця ягонага, а засталая часьць узята із Захаду, галоўна з права рымскага. Калі-б правы ў Літоўскім Статуце былі паходжаньня аўкштоцка-жамойцкага, дык яны папалі-б у яго разам із сваімі аўкштоцка-жамойцкімі назовамі, інакш гэтага прадставіць немагчыма. Тымжа часам летувіскіх прўных тэрмінаў у Статуце няма зусім. Тэрміналёгія ў ім беларуская. Але можна нат проста паказаць некаторыя правы беларускія, унесеныя ў Літоўскі Статут. Гэтак, прыкладам, маем там беларускае звычаёвае права копных судоў. З правоў пісаных яшчэ раней увайшлі ў Статут некаторыя правы з канстытуцыяў асобных беларускіх земляў (Полацкай, Віцебскай, Смаленскай). Прыкладам, у гэных канстытуцыях былі пункты пра асабістую незачэпнасьць: ніхто ня мог быць пазбаўлены свабоды й караны бяз суду й прасокі, загарантаванае было права выезду ў суседнія землі й заграніцу, права неадказнасьці сям'і за злачынства аднаго зь ейных сяброў і інш. [4]). А далей гэтыя правы з канстытуцыяў асобных земляў ўвайшлі ў «Прывілей» Вял. Кн. Казімера 1457 г., выданы ўсяму гаспадарству, стуль лучылі ў Статут Літоўскі.

### Свядомасьць у беларусаў свае нацыянальнасьці й свае гаспадарствавасьці.

Усе беларусы ўважалі Вялікае Княства Літоўскае за сваё собскае гаспадарства, былі яны патрыётамі гэтага гаспадаарства. Летапісы Вял. Кн. Літоўскага, што зьяўляюцца свайго роду патрыятычнай гісторыяй гаспадарства, былі творамі беларускімі, а аснова іхная, званая ў навуцы рэдакцыяй старшай, была ў канцы XIV ст. і на пачатку XУ ст. напісана ў беларускім Смаленску.

Вял. Кн. Літоўскае перажывала сьцяг дынастычных крызысаў, наймя па сьмерці Вял. Князя Міндаўга, Гедыміна, Альгерда, Вітаўта, калі існаваньне гаспадарства было ў небясьпецы, аднак беларускае грамадзства заўсёды патрапляла яго ўратаваць ад распаду. Ня сталася-б гэтага, калі-б В. Кн. Літоўскае было творам дынастычным, а не нацыянальна-беларускім.

Як даведзена вышэй, назоў гаспадарства «Літва» быў адначасна нацыянальным назовам беларускага народу. Калі дапусьціць, што В. Кн. Літоўскае ня было гаспадарствам беларускім, дык усё менаванае пад гэтым пунктам магло стацца адно ў тым прыпадку, што тагачасныя беларусы былі з гледзішча культурна-нацыянальнага асыміліваныя аўкштота-жамойцінамі. Тымчасам было наадварот. Беларусы ня толькі былі сьвядомыя свае нацыянальнасьці, ня толькі ў Ліцьве панавала мова й культура беларуская, але асьвячоныя клясы іншых нацыянальнасьцяў беларушчыліся. Асабліва гэтак было ў Аўкштоце й Жамойці. Ня толькі **прыбылая ў гэтыя краі беларуская шляхта гаварыла** пабеларуску, але таксама шляхта мясцовага паходжаньня, жамойцка-аўкштоцкая, як у жыцьці грамадзкім, так у прыватным і сямейным карысталася беларускай мовай, пішучы, прыкладам, у ёй свае сямейныя хронікі, а собскую мову аўкштоцка-жамойцкую ўважала за простую, мужыцкую. Шляхта аўкштоцка-жамойцкая ўважала беларускую мову за вышшую й сваю собскую, як гэта бывае ў людзей нацыянальна асыміляваных. Дзеля таго мог канцлер Вял. Кн. Літоўскага Леў Сапега, прамаўляючы ў 1588 г. на сойме з прычыны выданьня новага Літоўскага Статуту, сказаць да ўсіх паслоў Вялікага Княства Літоўскага, што калі «іншым народам стыд правоў сваіх ня знаці, дык пагатове нам, бо мы ня ў чужой мове маем правы, але ў сваёй собскай».

Пасьля ўсіх прыведзеных довадаў ясна, што Вялікае Княства Літоўскае было гаспадарствам беларускім, а тым самым і сталіца ягонная Вільня была сталіцаю беларускай.

Па зьліквідаваньні Масквою беларускага гаспадарства ў 1795 г. ажно да першае сусьветнае вайны Вільня была сталіцаю краю, значыцца Беларусі й Летувы (Аўкштоты з Жамойцяй), цэлага краю з гледзішча грамадзкага, культурнага й гаспадарскага й зь некаторым абмежаньнем з гледзішча адміністрацыйнага (без беларускае Севершчыны, Смаленшчыны й некаторых іншых ды безь летувіскае Сувальшчыны й Клайпэды). Значыцца традыцыя Вільні застаецца і ў гэтую пару тая-ж, што й за Вялікага Княства Летоўскага, адно з тымі вялікімі розьніцамі, што цяпер яна сталіца не гаспадарства, а краю, і што цяпер ня толькі беларусы, але й летувісы нацыянальна дзейныя.

Паміж дзьвюма сусьветнымі войнамі Вільня была сталіцаю заходня-беларускага краю, прылучанага да Польшчы. Напасьледак ад восені 1939 г. дагэтуль Вільня ёсьць сталіцай савецкай, потым нямецкай, то ізноў савецкай Летувы.

Гэткім парадкам за 850 год свайго гістарычнага быцьця Вільня ёсьць 9 із месяцамі год сталіцаю Летувы, 123 гады (1795 — 1919) супольнай сталіцаю беларусаў і летувісаў і каля 700 гадоў сталіцаю Беларусі.

Дык кажны мусіць прызнаць, што Вільня — сталіца Беларусі.

[1]) Звычайны назоў быў «Літва» або «Вялікае Княства Літоўскае», а ўрачысты назоў быў гэткі: «Вялікае Княства Літоўскае, Рускае, Жамойцка» й інш., дзе пад «літоўскае» разумелася беларускае, а пад «рускае» — украінскае.

[2]) Ловмянскі Г.: Студыя над почонткамі сполэчэнства і паньства літэвскего».

[3]) «Полное Собраніе Русскіх Летопісей», II, бал. 201.

[4]) М. М. Довнар-Запольский: Йст. Судьбы Белоруссіи («Россия» IX, 58).

**Ліцвін-Гудас-Крэвс.**

# ДА БЕЛАРУСАЎ У НЯМЕЧЧЫНЕ

**Зблізжаецца дзень 25-га Сакавіка, у якім 31 год таму назад Рада Беларускай Народнай Рэспублікі на сваім гістарычным паседжаньні ў Менску абвесьціла Беларусь Вольнай і Незалежнай Дзяржавай. Хаця маладая беларуская дзяржава, пасьля 123 год маскоўскай няволі адноўленая векапомным Актам 25 Сакавіка 1918 г., была хутка зьнішчаная перавагай фізычнай сілы маскоўскага бальшавізму, то аднак ідэя вольнасьці й незалежнасьці жыве й на далей у сэрцах народу. Волялюбны Беларускі Народ за гэтую ідэю аддаў у ахвяры найлепшых сыноў сваіх, за яе ён гераічна змагаецца й сяньня, цьвёрда веручы ў сваю нямінучую перамогу. А дзень 25 Сакавіка, у якім гэтая перамога, хоць на кароткі час, была дасягнута, сьвяткуецца ім, як дзень Найвялікшага Нацыянальнага Сьвята, як сымбаль будучай аканчальнай перамогі.**

**Таму й мы, кінутыя злою воляю лёсу на чужыну, звычаем мінулых год павінны годна й дастойна ўшанаваць гэты Вялікі Дзень, молячыся Ўсявышняму за хуткую перамогу нашае сьвятое справы й за хуткі паварот у Вольную Бацькаўшчыну, арганізуючы урачыстыя акадэміі, даклады, канцэрты й іншыя імпрэзы, адпаведныя гэтаму Сьвяту.**

**Заўсёды ў дзень 25-га Сакавіка праводзіліся сярод нашага грамадзянства грашовыя зборы на Нацыянальны Дар, якія прызначаліся потым на найбольш важныя грамадзкія патрэбы. У бягучым годзе Беларускі Нацыянальны Камітэт заклікае ўсё нашае грамадзянства ў Нямеччыне, як Нацыянальны Дар, правесьці збор грашовых ахвяраў на выдавецкі фонд адзінай нашай незалежніцкай газэты на чужыне — «Бацькаўшчыны». Няхай ня будзе ніводнага Беларуса, які-б адмовіўся даць ахвяру на так важную грамадзкую мэту!**

**Прэзыдыюм**
**Беларускага Нацыянальнага Камітэту.**

# НА ПАРАДКУ ДНЯ: ЭМІГРАЦЫЯ

Пытаньне перасяленьня ДП у заморскія краіны набірае што раз больш канкрэтнасьці. Гэта можна было сьцвердзіць на чарговай прэсавай канфэрэнцыі ІРО ў Бад-Кісінген 2 лютага сёлета. Аказваецца, што ў амэрыканскі кангрэс пададзена прапанова новага эміграцыйнага закону, у якой колькасьць ДП, маючых эміграваць у ЗША, павялічваецца да 400.000, не вымагаюцца гарантыі на памешканьне й уводзіцца шмат іншых палёгкаў. Канада хоча ў найбліжэйшым тыдні набраць для сябе 50.000 ДП.

Было выясьнена, што кажны ДП мае права свабоднага выбару краіны для эміграцыі і навет зьмены пачатых стараньняў, але толькі да пары, пакуль яшчэ ня выстаўлена віза. З мамэнтам выстаўленьня візы ДП зьяўляецца праўна забабязаным да эміграцыі ў дадзеную краіну й зламаньне гэтага забавязаньня цягне за сабой страту статусу ДП і дапамогі ІРО.

Усе гарантыі на працу й памешканьне правяраюцца ДП камісіяй у Вашынгтоне й толькі пасьля такое праверкі дадзеныя асобы ўносяцца ў сьпіс кандыдатаў на прыезд у ЗША. Калі нехта атрымае 2 ці болей гарантыяў, дык можна выбіраць сабе зь іх найлепшую.

Вядомае рэлігійнае задзіночаньне некаталіцкіх веравызнаньняў (ЧВС) пры дапамозе ІРО арганізуе ў Прын над возерам Чым-Зээ (Баварыя) прытулак для старых спасярод ДП.

**П. Віш.**

## НА ЧЫЙ ГЭТА МЛЫН ВАДА?

**Ад Рэдакцыі:** Часапіс беларусаў у Канадзе «Беларускі Эмігрант» зьмясьціў у № 1(12) за студзень 1949 г. артыкул п. н. «Чытаючы амэрыканскую прэсу», які, з гледзішча на ягоную актуальнасьць, у скарочаньні перадрукоўваем ніжэй без ніякіх камэнтараў.

Зусім прыпадкова трапіла мне ў рукі газэта «Россія», што выдаецца ў ЗША расейскімі манархістамі й шавіністымі. Пра самую газэту і яе зьмест шкада навет гаварыць: звычайная балтаўня іх «превосходительств» і іх «сиятельств» пра «царя-батюшку», «Россию-матушку», «национально-ннародное объединение» і г. д. Газэта ўжывае стары расейскі правапіс да 1917 г. й перапоўненая ўспамінамі аб «светлых и хороших временах на Руси», прыдворных прыёмах «величествами и сиятельствами». У газэце паблісківаюць такія народна-нацыянальныя арганізацыі й клічы, як «Русский Имперский Союзъ», «Союзъ Гвардейцевъ», «Так за царя, за Русь, за Родину, за веру мы грянем громкое и грозное ура».

Адным словам, цягне духам белакаменнае Масквы дзевятнаццатага стагодзьдзя й квасным расейскім патрыятызмам. Але справа ня ў тым. Пакінем гэтых магікаў з Русі ўпівацца іх прошлым вяліччам і шыпець бяззубым і прапахлым какаінам ротам «ура» (хоць ім здаецца, што яны крычаць «грозно» і «громко»).

Справа ўтым, што ў гэтай газэце ў № за 22 верасьня 1948 г. на трэцяй балонцы было зьмешчана «Открытое письмо к американцамъ беларусского происхождения», падпісанае сп. Ермачэнкам, прадстаўніком Беларускай Цэнтральнай Рады й адначасна кіраўніком «Инициативной группы по организаціи Бѣларусскаго Землячества въ Америкѣ».

Немяшаючыся ў палітыку, не мяшаючыся ў тыя міжлягерныя, міжпартыйныя сваркі, што далёка зайшлі ў Эўропе між беларусамі, а падыходзячы з аб'ектыўнага пункту агульнанацыянальнага, агульнабеларускага, гэнае пісьмо прывядзе ў абурэньне кажнага сьвядамага беларуса. Па-першае, сам факт зьмяшчэньня адкрытага пісьма ў такой манахірстычна-шавіністычнай газэце, рэпрэзэнтуючай самых заядлых ворагаў нашай беларускай справы, гаворыць сам за сябе.

У лісьце прызываецца амэрыканцаў, эмігрантаў зь Беларусі, дапамагаць цераз сп. Ермачэнку й яго «землячество» беларускім ДП у Эўропе. Самая справа добрая, толькі мала ёсьць надзеі, каб расейскія шавіністыя й тыя беларусы, што перайшлі ў іхны лягер, чымсьці рэальна дапамаглі. Але зьмест гэнага пісьма й ягонае трактаваньне нас, як асобнай нацыянальнасьці — гэта проста брудны пашквіль і абраза беларусаў, як нацыянальнасьці й народу, зусім у духу гэнай газэткі. Хаця-ж гэта й зразумела: рэдактары з «Россіи» не маглі-б чагось іншага зьмясьціць пра наш народ.

На пачатку пісьма ўспамінаецца, што яшчэ ў Эўропе ён, Ермачэнка, езьдзіў па лягерах беларускіх ДП і... «собственными очами могъ видеть, какъ въ бѣларускихъ лягерахъ газета «Россия» пользуется большимъ уваженіемъ.

У якіх лягерах быў сп. Ермачэнка і дзе ўсё гэта ён бачыў? Хіба што ў лягерах беларусаў цераз «ѣ»? Але навет і то сумліўна. Далей пачынаецца самы ліст сп. Ермачэнкі. У ім ён стараецца даказаць, што дапамога, якую пасылаюць амэрыканцы з былае Расейскае імпэрыі (а спасярод іх тут запраўды бальшыня несьвядомыя беларусы) трапляэ толькі у расейскія лягеры, а не «всем русским», таму, што «бѣлоруссовъ из русских лагерей вывезли и потому Вами посылаемая помощь до бѣлоруссов совсем не доходитъ». Заўважце, калі ласка, не яны самі аддзяліліся, як нацыя, а іх «вывезлі».

Хто-ж вінават гэтаму, сп. Ермачэнка?

Пэўна-ж, ёсьць віна і ў тым, што ня было адпаведнай беларускай арганізацыі. Але ці ня большая віна падае на Вашых протэжэ з «Россіи», што заагітаваўшы беларусаў, як «істых рускіх», праз свае арганізацыі высылалі дапамогу амэрыканскіх беларусаў расейцам Чэрновым і яго кампаніі?

Чытаем далей: «Развѣ виноваты мои и Ваши земляки — Минской, Витебской, Виленской и других губерній Бѣлоруссіи, что их американцы считают отдѣльной народностью и выделили их въ ... отдѣльные лагеря? Развѣ мы имеѣм право отказать имъ въ помощи только за то, что они считают себя бѣлоруссами? Нет! Мы должны понять это трагическое положение наших земляковъ»...

Чуеце? Гэта толькі амэрыканцы лічаць іх асобнай нацыянальнасьцю й выдзялілі іх у васобныя лягеры. Ермачэнка і «господа с Россіи» іх, ведама, ня лічаць беларусамі. А якое трагічнае палажэньне, скажэце, калі ласка? Самі сябе лічаць беларусамі, амэрыканцы таксама, а ў запраўднасьці гэта-ж толькі «ветвь русского народа».

Бедныя беларусы! Вось што значыць згубіць сваіх «апякуноў». Вось што значыць адарвацца ад старэйшага брата. Адразу трапіш проста ў трагічнае палажэньне. А гэтыя бессаромныя амэрыканцы! Схапілі няшчасных беларусаў, вывезлі ў васобныя лягеры, ды яшчэ ў дабавак, і асобнай нацыянальнасьцяй іх лічаць! Ці-ж гэта ў запраўды не трагічнае палажэньне?

Камэнтары да гэтых выпісак зусім непатрэбныя. Яны гавораць самі за сябе.

Брава, сп. Ермачэнка! Можна спадзявацца, калі Вы й далей будзеце такім услужлівым у новых паноў, дык неўзадоўгім часе можаце навет стацца сябрам «Союзу Импѣрцевъ» ці «Союзу Гвардѣйцевъ. Такім чынам можна далёка даслужыцца. Даслужваюцца-ж некаторыя.

На чый гэта млын вада? Дзе-ж тая згоднасьць із славамі й справамі? У Эўропе крычаць — «Расейскі імпэрыялізм — вораг № 1», а перад самымі заядлымі й закасьцянелымі імпэрыялістымі ў дачыненьні да нашай Бацькаўшчыны іх пасланцы аплёўваюць нашую нацыянальнасьць і, фактычна, дзьмуць у вадну дудку разам із імі.

**В. Н-кі.**

## ПАВЕДАМЛЕНЬНЕ БЕЛАРУСКАГА НАЦЫЯНАЛЬНАГА КАМІТЭТУ

БНК паведамляе ўсіх прыватна пражываючых Беларусаў, што намі зроблены адпаведныя захады перад дабрадзейнымі амэрыканскімі арганізацыямі дзеля магчымай матарыяльнай дапамогі для тых, хто знаходзіцца ў асабліва цяжкім матарыяльным палажэньні, а таксама дзеля магчымага атрыманьня кантрактаў на выезд у Амэрыку.

Таму кажны прыватна пражываючы беларус павінен што найхутчэй падаць БНКамітэту наступныя дадзеныя аб сабе: 1) Імя й прозьвішча, 2) Дата й месца нараджэньня, 3) сямейнае палажэньне, 4) рэлігія, 5) асьвета, 6) прафэсыя, 7) веданьне моваў, 8) дзе працаваў ў часе вайны, 9) ці прайшоў нейкія спэцыяльныя курсы, 10) калі прыехаў у амэрыканскую зону, 11) ці ДП, 12) ці мае сваякоў у Амэрыцы.

Усе гэтыя дадзеныя трэба пасылаць у БНК у Остэргофэн.

**Прэзыдыюм БНК.**

## БЕЛАРУСКА-БЭЛЬГІЙСКІ КАМІТЭТ

Для апекі над беларусамі ў Бэльгіі, у першую чаргу над студэнтамі зарганізаваны Беларуска-Бэльгійскі Камітэт, на чале якога стаіць прафэсар Лювэнскага Ўнівэрсытэту В. Дэні, сакратаром ёсьць др. Ковэлерт (сын прэзыдэнта бэльгійскага сойму), ад беларусаў уваходзіць у Камітэт студэнт мэдыцыны Б. Рагуля.

Усе беларускія студэнты ў Бэльгіі, якіх ёсьць 13, зьяўляюцца вельмі добра забясьпечаныя матарыяльна й маюць вельмі добрыя ўмовы для студыяў. Ужо ёсьць фонды для набыцьця спэцыяльнага дому для беларускіх студэнтаў. Хутка лік нашых студэнтаў у Лювэне павялічыцца.

Варта зацеміць, што Лювэнскі Ўнівэрсытэт зьяўляецца ня толькі выдатным культурным асяродкам Эўропы, але так-жа паважным міжнародным цэнтрам. Там апрача бэльгійцаў ёсьць студэнты 45 іншых нацыянальнасьцяў. Беларусы там знайшліся нядаўна, але здабылі ўжо сталае месца.

**(«Божым Шляхам № 1-2 (16-17).**

## БЭЛЬГІЙСКАЯ ГАЗЭТА ПРА ПАРТЫЗАНСКІ РУХ ЗА ЗЯЛЕЗНАЙ ЗАСЛОНАЙ

Бельгійская газэта «Ля Лібр Бэльжык» 28 студзеня зьмясціла артыкул пра партызанскі рух сярод панявоненых бальшавіцкай Расеяй народаў. У артыкуле між іншага чытаем:

«Трэба сяньня стварыць і прыгатаўляць пункты супраціву, арганізаваць вайсковыя аддзелы, якія былі-б гатовыя да дзеяньня, як прыйдзе для гэтага час. У некаторых краінах такія сілы ўжо існуюць. Яны знаходзяцца ў балтыцкіх краінах, Украіне, Беларусі, Польшчы».

# СУПРАЦЬ ЧЫРВОНАГА ТЭРОРУ

## БУРЛІВАЯ МАНІФЭСТАЦЫЯ СТУДЭНТАЎ У БЭЛЬГІІ

**(Ад собскага карэспандэнта)**

24 лютага ў Бруксэлі адбылася вялікая маніфэстацыя студэнтаў бэльгійскіх вышэйшых навучальных установаў супраць несправядлівага й ганебнага прысуду над прымасам Мадзяршчыны кардыналам Міндшэнты. У гэтай маніфэстацыі ўзялі таксама актыўны ўдзел і беларускія студэнты, што вучацца ў Бэльгіі. Ня гледзячы на заклік «Камітэту студэнтаў-камуністых» Вольнага Ўнівэрсытэту ў Бруксэлі байкатаваць гэтую маніфэстацыю ды навет ёй супрацьставіцца сілаю, на пляцы Барыкадаў — месцы зборкі зьявілася больш 4.000 студэнтаў. Сабраліся яны з усіх куткоў краіны: з Ганд, Анвэрс, Ліеж, Намюр, Монс і інш. З аднаго толькі Лювэну прыйшлі тры спэцыяльныя цягнікі із студэнтамі, якімі прыехала таксама й група беларускіх студэнтаў, каб побач зь іншымі вольнымі людзьмі заявіць перад сьветам сваю няпрымірымасьць супраць бальшавізму й ягонае «народнае дэмакратыі».

### Паход

Вялізарная калёна паволі зарганізавалася. Зь пераду сьцяг Агульнага Задзіночаньня Студэнтаў, каля яго некалькі дзесяткаў сьцягоў розных унівэрсытэтаў і студэнцкіх карпарацыяў. Далей безканечнае мора транспарэнтаў і плякатаў, ганьбячых будапэскі прысуд і сталінскі таталітарызм: «Студэнты, любячыя свабоду, пратэстуюць», «Катын, Масарык, Пяткоў, Міндшэнты», «Шануйце правы чалавека», «Сьмерць савецкаму фашызму» й г. д.

Паход спачатку адбываўся даволі спакойна. Непарыўна раздаваліся толькі крыкі: «Міндшэнты, Міндшэнты», «Далоў Сталіна».

### Перад Будынкам Таварыства Бэльгійска-Савецкае Дружбы

Аднак-жа прыбліжаючыся да памешканьня Таварыства Бэльгійска-Савецкае Дружбы настрой заметна рос. Беспасярэдняю прычынаю да інцыдэнту паслужыў савецкі сьцяг, які быў вывешаны поруч з бэльгійскім нацыянальным сьцягам, ды правакацыйнае выгляданьне праз вокны камуністычных урадаўцаў. Перарваўшы ланцуг студэнцкае парадкавае службы й паліцыйны ланцуг, з крыкамі «Далоў чырвоны сьцяг», «Далоў Сталіна, далоў сталінцаў», «у Маскву», маніфэстанты рынуліся на будынак. У вокны паляцелі каменьні, палкі, усё, што хто меў цьвёрдага. Абараніць будынак удалося толькі пры помачы фосфарных ладункаў, запаленых перад будынкам, рознакалёрныя пары якіх прымусілі таўпу адступіць.

### Хвіліна маўчаньня перад палацам юстыцыі

З вуліцы Порт дэ Намюр дэманстранты зь непарыўнымі песьнямі — «Далоў Сталіна, далоў сталінцаў» рушылі у напрямку палацу юстыцыі. На пляцы перад ім маніфэстанты, адкрыўшы галовы, ушанавалі ахвяраў бальшавіцкага тэрору хвілінаю маўчаньня. На гэтым афіцыяльная частка маніфэстацыі была закончаная.

### Штурм на галоўнае бюро камуністычнае партыі

На клік аднаго студэнта натоўп рушыў ізноў наперад. Папоўніўшы па дарозе запасы каменьняў і цэглаў, ужо ня йдучы, а бягучы з паднятымі палкамі, дэманстранты хутка апынуліся на Сталінградзкай алеі, пры якой знаходзіцца галоўнае бюро камуністычнае партыі Бэльгіі. На вуліцы спыніўся ўвесь рух. Утварылася бесканечная калёна трамваяў і самаходаў. Распачалася атака. Разам з крыкамі «У Маскву», сярод якіх было й чуваць пабеларуску — «Сьмерць савецкаму бальшавізму», паляцела хмара каменьняў і цэглаў. Пасыпалася шкло з вокнаў, асколкі з муру. Камуністыя ў сваю чаргу пачалі кідаць зьверху бутэлькі з чарнілам, што яшчэ больш усхвалявала натоўп.

Тым некалькім дзесяткам паліцыянтаў, якія знаходзіліся перад будынкам, ня гледзячы на іх грозную паставу ды на гумовыя палкі, якія больш актыўнейшым даліся добра адчуць, не ўдалося апанаваць сытуацыі. Крык «Далой сталінцаў», «у Маскву» раздаваўся бесьперапынна, так як бесьперапынна ляцелі ў вокны каменьні ды цэглы.

Раптоўна з усіх бакоў пачуліся паліцыйныя гудкі. На самаходах прыехала амаль цэлая армія ўзброэных паліцыянтаў. Пачаліся арышты. Хутка Сталінградзкая алея апусьцела.

### Зноў перад будынкам Таварыства Бэльгійска-Савецкае Дружбы

Параважная група студэнтаў яшчэ вярнулася назад пад памешканьне Таварыства Бэльгійска-Савецкае Дружбы, каб там яшчэ раз заманіфэставаць сваю варожасьць да бальшавіцкага камунізму й тэрору, заведзенага там, дзе ступіла нага бальшавіцкага імпэрыялісты. Падцягнутыя рэзэрвы паліцыі перашкодзілі аднак якім-небудзь інцыдэнтам. Каля 18 гадзіны маніфэстацыя была скончаная. Падчас інцыдэнтаў было арыштавана каля 20 студэнтаў, частка якіх была аднакжа звольненая на месцы. Іншым прыйшлося перанач авацьадну ноч у паліцэйскім камісарыяце.

Лювэн, 25.2.1949.

**Ар. Ал.**

**УВАГА! УВАГА!**

## ПАДПІШЧЫКАМ ЧАСАПІСУ «БЕЛАРУС НА ЧУЖЫНЕ»

**Пачынаючы з нумару 3(27) двутыднёвік «Беларус на Чужыне», што выходзіць у Лёндане, будзе высылацца ўсім падпішчыкам зь Нямеччыны за пасярэдніцтвам Адміністрацыі газэты «Бацькаўшчына». Дзеля гэтага просім усіх паважаных падпішчыкаў часапісу «Беларус наЧужыне» ўрэгуляваць запазычанасьць за гэты часапіс, а так-жа прысылаць далейшую падпіску на адрас Адміністрацыі «Бацькаўшчыны». Цана аднаго нумару — 50 нямецкіх фэнігаў. Тым падпішчыкам, што не ўрэгулююць належнасьці, высылка часапісу будзе спыненая.**

**Адначасна ветліва просім тых паважаных падпішчыкаў, што жывуць у большых беларускіх групах, аб паданьні нам патрэбнай колькасьці ў іх эгзэмпляраў часапісу «Беларус на Чужыне».**

**Адміністрацыя газэты «Бацькаўшчына».**

## ПАПРАЎКА

У № 5(49) «Бацькаўшчыны» на пачатку артыкулу «Мы й нашыя суседзі» з прычыны карэктарскага недагляду надрукована: «летувіскі вучоны Буса», а мае быць: «летувіскі вучоны Буга».

## ШУКАЮЦЬ...

Сына **Шэйчука Аўгеня,** нар. 1921 г. ў мясцовасьці Дубнікі Шаркаўскай вол., Глыбоцкае акругі — бацькі Шэйчукі Янка й Марыя.

**Шастака Івана** зь вёскі Лазаўцы, Косаўскага павету — брат Шастак Аляксандар.

**Баркоўскага Якава, Багдана Васіля** й **Скалубовіча Леаніда** — знаёмы.

Брата **Івана** з жонкай **Аленай Нядбайлікаў** і дзяцьмі — Нядбайлік Аляксандар.

Братоў **Міхася** й **Барыса Мішэраў** — Мішэра Янка.

**Беларусы! Адзіная вашая незалежніцкая газэта на чужыне — «Бацькаўшчына» зьяўляецца ў вельмі цяжкім матарыяльным палажэньні. У далейшым зможа яна ўтрымацца толькі ў тым выпадку, калі кажны падпішчык безадкладна заплаціць сваю задоўжанасьць за газэту й прыдбае па аднаму новаму падпішчыку. Дык кажны з нас павінен выканаць свой грамадзкі абавязак у дачыненьні да «Бацькаўшчыны»!**

**Кажны той беларус, які чытае «Бацькаўшчыну» задарма, але мае магчымасьць за яе плаціць, робіць гэтым грамадзкі праступак.**

Whiteruthenian Weekly „The Fatherland“
Authorized by EUCOM Hq. Civil Affairs Division 20 July 48, Nr. UNDP 225. Circulation 3500 copies.
Administration: (13b) Osterhofen, Ndby., Whiteruthenian, D.P.Camp.
Licensee: Wladimir Bortnik.
Edited by: Whiteruthenian National Commitee.
Printed by: Georg Jakob, München 8, Pütrichstraße 3a.